

Seat No. : _____

KH-105

March-2014

M.A. Part – II (Annual Pattern)

Paper - V (Main)

Sanskrit

कादम्बरी – कथामुखभाग / नैषधीयचरितम् सर्ग – १ / काव्यदोषाः भामह / नाट्यशास्त्र

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

- सूचना : (1) जमणी भाजू गुण दर्शावेळ छे.
Instructions : Figures to the right indicate marks.
(2) अधा प्रश्नोना गुण सरभा छे.
All questions carry equal marks.
(3) जे विकल्प पसंद करो ते स्पष्ट जशावो.
Mention clearly the options you attempt.

1. (अ) गद्य साहित्यनो उद्भव अने विकास जशावी, तेभां कादम्बरीनुं स्थान स्पष्ट करो. **10**
अथवा
'कथा' अने 'आख्यायिका'ना लक्षणो जशावी, कादम्बरीनो साहित्य प्रकार स्पष्ट करो.
(अ) विवेचनात्मक नोंध लपो : (गमे ते भे) **10**
(1) भाषा भट्टनुं कल्पना वैभव
(2) जाल मुनिना आश्रमनुं वर्णन
(3) भाषा भट्टनुं श्रवण
(4) कादम्बरीना कथामुखभागनो सार
2. (अ) नीयेना गद्यखंडोभांथी गमे ते भेनो अनुवाद करो : **10**
(1) देव ! द्वारस्थिता सुरलोकमारोहतस्त्रिशङ्कोरिव कुपितशतमुख हुंकार निपातिता राजलक्ष्मीर्दक्षिणा-
पथादागता चाण्डाल कन्यका पञ्जरस्थं शुकमादाय देवं विज्ञापयति । सकल भुवनतल सर्व
रत्नानामुदधिरिवैक भाजनं देवो विहंगमश्चायमाश्चर्यभूतो निखिल भुवनतल रत्नमितिकृत्वा देवबाद
मूलमादायागताहमिच्छामि देव दर्शन सुखमनुभवितुमिति । एतदाकर्ण्य देवः प्रमाणम् ।
इत्युक्त्वाविरराम ।
(2) समुपजातविस्मयस्य चाभून्मनसि महीपतेः । अहो विधातुरस्थाने रूपनिष्पादन प्रयत्नः । तथा हि । यदि
। नामेयमात्मरूपोपहसिता शेष रूपसम्पदुत्पादिता किमर्थमपगत स्पर्श संभोग सुखे कृतं कुले जन्म ।
मन्ये च मातङ्गजाति स्पर्शदोष भयादस्पृशर्तयमुत्पादिता प्रजापतिना, अन्यथा कथमियम क्लिष्टता
लावण्यस्य । नहि करतलस्पर्शक्लेशिता नामवयवानामीदृशी भवति कान्तिः ।

(3) राजा तु तां श्रुत्वा संजातविस्मयः सहर्षमासन्नवर्तिनमति महाहहेमासनोपविष्टममर गुरुमिवाशेष नीतिशास्त्र पारगमति वय समग्रजन्मानमखिल मन्त्रिमण्डले प्रधानममात्यं कुमार पालितनामानमब्रवीत् – श्रुता भवद्भिरस्य विहङ्गमस्य स्पष्टता वर्णोच्चारणे स्वरे च मधुरता । प्रथमं तावदिदमेव महदाश्चर्यम संकीर्णं प्रविभागाभिव्यक्तमात्रानुस्वार स्वर संस्कार योगां विशेष संयुक्तां यदयमतिपरिस्फुटाक्षरांगिरमुदीरयति ।

(4) प्रायेणाकारणमित्राण्यति करुणाद्राणि च सदा खलु भवन्ति सतां चेतांसि । यतः स मां तदवस्थामालोक्य समुपजातदयः समीपवर्तिनमृषिकुमारकमन्यतमब्रवीत् । अयं कथमपि शुकशिशुरसंजातपक्ष पुट एव तरुशिखरादस्मात्परिच्युतः । श्येन मुख परिभ्रष्टेन वानेन भवितव्यम् । तथा हि । अतिदवीयस्तया प्रपातस्याल्प शेषजीवितोयमामीलितलोचनो मुहुर्मुहुर्मुखेन पतति मुहुर्मुहुरत्युल्वणं श्वसिति मुहुर्मुहुश्चञ्चुपुटं विवृणोति । न शक्नोति शिरोधरां धारयितुम् ।

(अ) ससन्दर्भं समञ्जसो : (गमे ते भे)

10

- (1) अकारणाविष्कृतवैरदारुणादसञ्जनात्कस्य भयं न जायते ।
- (2) द्विजो जगद्गीतगुणोऽग्रणीः सताम् ।
- (3) हिरण्यगर्भो भुवनाण्डकादिव क्षपाकरःक्षीरमहाणं वादिव ।

3. (अ) नीचे आपेला श्लोकोनो अनुवाद करो : (गमे ते भे)

6

- (1) अमुष्य विद्या रसनाग्रनर्तकी त्रयीवनीताङ्ग गुणेन विस्तरम् ।
अगाहताष्टादशतां जिगीषयानवद्वयद्वीपपृथग्जयश्रियाम् ॥
- (2) यथोह्यमानः खलु भोगभोजिना प्रसह्य वैरोचनिजस्य पत्तनम् ।
विदर्भजाया मदनस्तथा मनोऽनलावरुद्धं वयसैव वेशितः ॥
- (3) निजा मयुरवा इव तिग्मदीधितिं स्फुटारविन्दाङ्कित पाणिपङ्कजम् ।
तमश्ववारा जवनाश्वयायिनंप्रकाशरूपामनुजेरामन्वयुः ॥
- (4) रथाङ्गभाजा कमलानुषङ्गिणाशिलीमुखस्तोम सखेनशाङ्गिण ।
सरोजिनीस्तम्बकदम्बकैतवान्मृणाल शेषाहि भुवाऽन्वयायि यः ॥

(अ) ससन्दर्भं समञ्जसो : (गमे ते अेक)

4

- (1) विधिरेककचक्रचारिणं किमुनिर्मित्सति मान्मथंरथम् ।
- (2) क्षितिमण्डलमण्डनायितं नगरं कुण्डनमण्डनो ययौ ॥

(क) 'नैषधीयचरितम्' महाकाव्यनो सार जशापी, कवि दुर्भना पांडित्य विशे नोंध लणो.

10

अथवा

'महाकाव्य'ना लक्षणे जशापी, 'नैषधीयचरितम्'नुं मडाकाव्य तरीके मूल्यांकन करो.

4. (अ) 'काव्यालंकार'मां निरूपित काव्यदोषाः ना नाम आपी, गमे ते भे दोष विशे विस्तारथी समञ्जसो.

10

अथवा

'वाचां दोषं चतुर्विधम्' विस्तारथी समञ्जसो.

(अ) विस्तारथी समञ्जसो : (गमे ते भे)

10

- (1) विपर्यय दोषः ।
- (2) अपकर्मदोषः ।
- (3) यति भ्रष्ट दोषः ।

5. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યમાં આપો :

- (1) નાટ્યશાસ્ત્રની રચના કોના નિર્દેશથી કોના દ્વારા કરવામાં આવી ?
- (2) નાટ્યવેદની રચના સમયે ચારે વેદોમાંથી શું લેવામાં આવ્યું ?
- (3) નાટ્યપ્રયોગ વખતે શું-શું ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ ?
- (4) દૈત્યોના અગ્રેસરે શું કર્યું ? તેનું નામ જણાવો.
- (5) નાટ્યની ઉપયોગીતા ટૂંકમાં જણાવો.
- (6) નાટ્ય અંગે ભગવાન શંકર શું જણાવે છે ?
- (7) 'દ્રશ્ય' અને 'શ્રવ્ય' કોના વિભાગ છે ? તેમાં શું હોય છે ?
- (8) 'ક્રીડનીયક' કોને કહેવામાં આવે છે ? શા માટે ?
- (9) નાટ્યગૃહની સાયવણી કોને સોંપવામાં આવી ?
- (10) માયા દ્વારા અસુરોએ નાટ્યપ્રયોગમાં શું કર્યું ?
